పాలిటి స్టడీ మెటీరీయల్ – న్యాయ క్రియశీలత

న్యాయ క్రియాశీలత

న్యాయమూర్తులు పౌరుల హక్కులను పరిరక్షించడానికి, సామాజిక న్యాయాన్ని ముందుకు తీసుకెళ్లడానికి మరియు కొన్నిసార్లు సామాజిక మరియు శాసనపరమైన మార్పులను ప్రభావితం చేసే నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి చట్టాలను మరియు రాజ్యాంగాన్ని చురుకుగా అర్థం చేసుకునే విధానాన్ని న్యాయపరమైన క్రియాశీలత సూచిస్తుంది. న్యాయపరమైన క్రియాశీలత అనేది న్యాయస్థానాలు చట్టాలను వివరించడాన్ని దాటి ప్రజా విధానాన్ని మరియు సామాజిక సమస్యలను చురుకుగా రూపొందించడాన్ని సూచిస్తుంది. చట్టపరమైన వివరణలను విస్తరించడం, హక్కులను సమర్థించడం మరియు సామాజిక సమస్యలను పరిష్కరించడం వంటి నిర్ణయాలు తీసుకోవడం ఇందులో ఉంటుంది. ఈ కథనంలో న్యాయ క్రియాశీలత గురించి చర్చించాము.

న్యాయ క్రియాశీలత గురించి

- న్యాయ క్రియాశీలత అనేది పౌరుల హక్కులను పరిరక్షించడంలో న్యాయవ్యవస్థ యొక్క చురుకైన పాత్రను సూచిస్తుంది.
- న్యాయ క్రియాశీలత అనేది మొదట USAలో ఉద్భవించింది మరియు అభివృద్ధి చేయబడింది.
- భారతదేశంలో, సుప్రీంకోర్టు మరియు హైకోర్టులు ఏదైనా చట్టం యొక్క రాజ్యాంగబద్ధతను పరిశీలించే అధికారం కలిగి ఉంటాయి మరియు అటువంటి చట్టం రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలకు విరుద్ధంగా ఉన్నట్లు తేలితే, న్యాయస్థానం చట్టాన్ని రాజ్యాంగ విరుద్ధమైనదిగా ప్రకటించవచ్చు.
- చట్టాల రాజ్యాంగబద్ధతను సమీక్షించే అధికారం సబార్డినేట్ కోర్టులకు లేదు.

న్యాయ క్రియాశీలత యొక్క మూలం

- స్టువర్ట్ కాలంలో (1603-1688) బ్రిటిష్ అలిఖిత రాజ్యాంగం నుండి ఉద్భవించింది, న్యాయ సమీక్షతో పాటు న్యాయ క్రియాశీలత అభివృద్ధి చెందింది.
- 1610లో, జస్టిస్ కోక్ యొక్క క్రియాశీలత బ్రిటన్‌లో న్యాయ సమీక్ష యొక్క మొదటి అంగీకారాన్ని గుర్తించింది, సాధారణ న్యాయ సూత్రాలు మరియు కారణానికి విరుద్ధంగా ఉన్న చట్టాలను రద్దు చేయడానికి న్యాయవ్యవస్థకు అధికారం ఇచ్చింది.

భారతదేశంలో న్యాయ క్రియాశీలత యొక్క మూలం

- న్యాయపరమైన క్రియాశీలత సిద్ధాంతం 1970ల మధ్యకాలంలో భారతదేశంలో వేళ్లూనుకుంది.
- న్యాయమూర్తులు వి.ఆర్. కృష్ణయ్యర్, పి.ఎన్. భగవతి, O. చిన్నప్ప రెడ్డి, మరియు D.A. దేశాయ్ దేశం యొక్క చట్టపరమైన న్యాయ క్రియాశీలత స్థాపనకు ముందున్నారు.

న్యాయ క్రియాశీలత ఎదుర్కొంటున్న విమర్శ

న్యాయ క్రియాశీలత యొక్క అభ్యాసం పార్లమెంటు మరియు సుప్రీంకోర్టు మధ్య అధికార సమతుల్యతపై చర్చకు దారితీసింది. ఇది అధికారాల విభజన మరియు తనిఖీలు మరియు నిల్వల వ్యవస్థ యొక్క సున్నితమైన సమతౌల్యాన్ని భంగపరిచే సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉంది.

భారతదేశంలో న్యాయ క్రియాశీలత పద్ధతులు

భారతదేశంలో న్యాయ క్రియాశీలత అనేది రాజ్యాంగంలోని ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ నిబంధనలకు విరుద్ధంగా లేదా విరుద్ధంగా ఉన్నట్లయితే, చట్టాలను రాజ్యాంగ విరుద్ధమైనవి మరియు శూన్యమైనవిగా ప్రకటించడానికి సుప్రీంకోర్టు మరియు హైకోర్టులకు ఉన్న అధికారాన్ని సూచిస్తుంది. చట్టాల చట్టబద్ధతను అంచనా వేయడానికి లేదా న్యాయపరమైన సమీక్షలను నిర్వహించే సామర్థ్యాన్ని కలిగి లేని దిగువ కోర్టులకు ఈ ప్రత్యేక హక్కు అందుబాటులో లేదు. భారతదేశంలో న్యాయపరమైన క్రియాశీలత యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు ఇక్కడ అందించాము.

- **విస్తారమైన వివరణ:** ప్రాథమిక హక్కులను సమర్థించడం మరియు న్యాయం, సమానత్వం మరియు సామాజిక సంక్షేమాన్ని ప్రోత్సహించడం కోసం కార్యకర్త న్యాయస్థానాలు రాజ్యాంగ నిబంధనలు మరియు చట్టాలను విస్తృతంగా అర్థం చేసుకుంటాయి.
- **ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యం (PIL):** పర్యావరణం, ఆరోగ్యం, విద్య మరియు ఇతర సామాజిక-ఆర్థిక ఆందోళనలకు సంబంధించిన సమస్యలను పరిష్కరించడం ద్వారా అట్టడుగున లేదా వెనుకబడిన సమూహాల తరపున కేసులు దాఖలు చేయడానికి న్యాయస్థానాలు ప్రజా ప్రయోజన సమూహాలు మరియు వ్యక్తులను అనుమతించాయి.
- **న్యాయ సమీక్ష:** కార్యకర్త న్యాయస్థానాలు రాజ్యాంగం మరియు న్యాయ సూత్రాలకు కట్టుబడి ఉండేలా శాసన మరియు కార్యనిర్వాహక చర్యలను చురుకుగా సమీక్షిస్తాయి.
- **విధాన రూపకల్పన:** కొన్ని సందర్భాల్లో, న్యాయస్థానాలు శాసన లేదా కార్యనిర్వాహక శూన్యతను గుర్తించినప్పుడు, ముఖ్యంగా మానవ హక్కులు మరియు ప్రజా సంక్షేమానికి సంబంధించిన అంశాలలో మార్గదర్శకాలు మరియు విధానాలను రూపొందించాయి.
- **సామాజిక న్యాయం:** కార్యకర్త న్యాయస్థానాలు తమ తీర్పులు మరియు ఆదేశాల ద్వారా చారిత్రక అన్యాయాలు మరియు వ్యవస్థాగత అసమానతలను సరిదిద్దాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి.

- **ఇంటర్‌బ్రాంచ్ డైనమిక్స్:** న్యాయపరమైన క్రియాశీలత అనేది కొన్నిసార్లు శాసన లేదా కార్యనిర్వాహక శాఖల పరిధిలోకి వచ్చే విషయాల్లో న్యాయస్థానం జోక్యం చేసుకుంటుంది.
- **ప్రాథమిక హక్కుల పరిరక్షణ:** సవాలు చేసే చట్టాలు లేదా విధానాలు అవసరం అయినప్పటికీ, ఏదైనా ఉల్లంఘనకు వ్యతిరేకంగా పౌరుల ప్రాథమిక హక్కులను పరిరక్షించడంలో న్యాయవ్యవస్థ ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తుంది.
- **దిద్దుబాటు చర్యలు**: అవినీతి, పర్యావరణ క్షీణత మరియు సామాజిక అసమానతలు వంటి సమస్యలను పరిష్కరించడానికి నిర్దిష్ట చర్యలు తీసుకోవాలని కోర్టులు ప్రభుత్వాన్ని ఆదేశించవచ్చు.

న్యాయపరమైన క్రియాశీలతకి సంబంధించిన కేసులు

- **కేశవానంద భారతి కేసు (1973):** రాజ్యాంగం యొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణాన్ని మధ్యవర్తిత్వం చేసే మరియు దెబ్బతీసే హక్కు కార్యనిర్వాహక వర్గానికి లేదని భారత సర్వోన్నత న్యాయస్థానం ప్రకటించింది.
- **షీలా బార్సే వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర (1983):** జైలులో మహిళా ఖైదీల కస్టడీ హింసను ప్రస్తావిస్తూ సుప్రీంకోర్టుకు జర్నలిస్ట్ రాసిన లేఖ. కోర్టు ఆ లేఖను రిట్ పిటిషన్‌గా పరిగణించి, ఆ విషయాన్ని పరిగణలోకి తీసుకుంది.
- **I. C. గోలక్‌నాథ్ & ఓర్స్ vs స్టేట్ ఆఫ్ పంజాబ్ (1967):** పార్ట్ 3లో పొందుపరచబడిన ప్రాథమిక హక్కులు అధికారాన్ని కలిగి ఉన్నాయని మరియు శాసన సభ ద్వారా వాటిని సవరించలేమని సుప్రీంకోర్టు ప్రకటించింది.
- **హుస్సేనారా ఖాటూన్ (I) v. స్టేట్ ఆఫ్ బీహార్ (1979)**: అండర్ ట్రయల్ ఖైదీల అమానవీయ మరియు అనాగరిక పరిస్థితులు వార్తాపత్రికలో ప్రచురించబడిన కథనాల ద్వారా ప్రతిబింబిస్తాయి. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 21 ప్రకారం, సుప్రీంకోర్టు దానిని ఆమోదించింది మరియు సత్వర విచారణ హక్కు ప్రాథమిక హక్కు అని పేర్కొంది.
- **ఎ.కె. గోపాలన్ v స్టేట్ ఆఫ్ మద్రాస్ (1950):** ఒక వ్యక్తి జీవితాన్ని లేదా స్వేచ్ఛను హరించడానికి చట్టం నిర్దేశించిన విధానాన్ని అనుసరించడమే కాకుండా, అలాంటి ప్రక్రియ న్యాయంగా, సహేతుకంగా ఉండాలి అనే వాదనను భారత సుప్రీంకోర్టు తిరస్కరించింది. కేవలం

న్యాయ క్రియాశీలత యొక్క ప్రాముఖ్యత

వ్యక్తిగత హక్కులను పరిరక్షించడం: ఈ సమూహాల పట్ల వివక్ష చూపే లేదా అణచివేసే చట్టాలు మరియు చర్యలను సవాలు చేయడం ద్వారా వ్యక్తులు మరియు మైనారిటీ సమూహాల హక్కులను రక్షించడంలో న్యాయపరమైన క్రియాశీలత సహాయపడుతుంది.

చట్టబద్ధమైన పాలనను ప్రోత్సహించడం: చట్టవిరుద్ధమైన లేదా రాజ్యాంగ విరుద్ధమైనదిగా భావించే చట్టాలు మరియు చర్యలను సమీక్షించడం మరియు సంభావ్యంగా చెల్లుబాటు కాకుండా చేయడం ద్వారా, న్యాయపరమైన క్రియాశీలత ప్రభుత్వం చట్టం యొక్క పరిమితుల్లో పని చేస్తుందని నిర్ధారించడానికి సహాయపడుతుంది.

ప్రజాస్వామ్యాన్ని బలోపేతం చేయడం: ప్రభుత్వం అధికార దుర్వినియోగాన్ని నిరోధించడానికి మరియు నిర్ణయాత్మక ప్రక్రియలో జవాబుదారీతనం మరియు పారదర్శకతను ప్రోత్సహించడానికి న్యాయపరమైన క్రియాశీలత సహాయపడుతుంది.

సామాజిక మార్పును ప్రోత్సహించడం: న్యాయపరమైన క్రియాశీలత ముఖ్యమైన సామాజిక సమస్యలను పరిష్కరించే కేసులపై తీర్పు ఇవ్వడం ద్వారా మరియు భవిష్యత్తు చట్టాలు మరియు విధానాల దిశను రూపొందించే చట్టపరమైన పూర్వజన్మలను ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా సామాజిక మార్పును తీసుకురావడానికి సహాయపడుతుంది.

రాజ్యాంగాన్ని వివరించడం: న్యాయవ్యవస్థ క్రియాశీలతలో న్యాయమూర్తులు రాజ్యాంగాన్ని వివరించడం మరియు కొత్త పరిస్థితులు మరియు అది వ్రాయబడినప్పుడు ప్రస్తావించని సమస్యలకు వర్తింపజేయడం కూడా ఉంటుంది. మారుతున్న పరిస్థితులకు రాజ్యాంగం సంబంధితంగా మరియు ప్రతిస్పందించేలా ఉండేలా ఇది సహాయపడుతుంది.